

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Литовченка Руслана Івановича

на тему: «Механізми фінансового забезпечення розвитку інноваційної освіти у контексті підготовки конкурентоздатних фахівців»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю
072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Актуальність обраної теми дослідження

Інноваційна освіта є одним із ключових чинників формування людського капіталу, підвищення продуктивності праці та довгострокової конкурентоспроможності національної економіки. Водночас в Україні розвиток інноваційної освіти відбувається в умовах бюджетних обмежень, інституційної несталості, високої невизначеності та зростання вимог до якості підготовки фахівців з боку ринку праці. За таких обставин особливої ваги набуває пошук дієвих механізмів фінансового забезпечення інновацій в освіті, здатних поєднати результативність використання ресурсів із прозорістю управління, стимулюванням якості та підтримкою інноваційного розвитку закладів освіти.

Сучасні тенденції у фінансуванні освіти демонструють переорієнтацію від утримання мережі до оплати результату, активізацію державно-приватного партнерства, використання грантового фінансування, ендаументів, цифрових інструментів моніторингу та оцінювання (KPI-підходів, інформаційних систем типу EMIS). Проблематика дисертації Литовченка Р. І. є своєчасною й науково значущою, оскільки спрямована на формування цілісної концепції та інструментарію удосконалення фінансових механізмів розвитку інноваційної освіти у зв'язку із завданням підготовки конкурентоздатних фахівців.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційну роботу виконано згідно з планом науково-дослідних робіт ПрАТ «ЗВО «Міжрегіональна Академія управління персоналом» за темою «Модернізація механізмів формування фінансових ресурсів державними структурами, суб'єктами господарювання і населенням України

як умова економічного та соціального розвитку суспільства» (номер державної реєстрації 0121U108233). У межах цієї теми автором обґрунтовано цілісну рамку «діагностика – імплементація», розроблено інтегровану багаторівневу модель фінансового забезпечення інноваційної освіти та сформовано інструментарій моніторингу і запуску реформ на основі даних.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність

Робота є логічно структурованим дослідженням, у якому послідовно розкрито теоретичні засади, проведено аналітичну діагностику стану фінансового забезпечення інноваційної освіти в Україні та обґрунтовано стратегічні напрями удосконалення відповідних механізмів.

Для досягнення мети використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів: аналіз і синтез, системний підхід, термінологічний та порівняльний аналіз, статистичний аналіз і групування, контент-аналіз нормативних документів, метод зважених інтегральних балів, GAP-аналіз, структурно-логічне моделювання, індексний і програмно-цільовий методи. Така методична база є достатньою для обґрунтування висновків і практичних рекомендацій.

Основні результати дисертації доцільно розглядати за змістом її розділів.

У першому розділі «Теоретичні засади фінансового забезпечення інноваційної освіти» автор:

- розкрив сутність інноваційної освіти та її роль у формуванні конкурентоздатного людського капіталу;
- уточнив понятійний апарат та обґрунтував авторське бачення змісту інноваційної освіти як об'єкта фінансового забезпечення;
- систематизував функції та структуру фінансового забезпечення інноваційної освіти, а також класифікував механізми фінансування;
- узагальнив світові моделі та стратегії фінансування інноваційної освіти й визначив можливості їх адаптації в Україні.

У другому розділі «Аналіз стану фінансового забезпечення інноваційної освіти в Україні» виконано:

- аналіз джерел та обсягів фінансування інноваційної освіти, виявлено диспропорції у структурі потоків і системні обмеження бюджетно-орієнтованої моделі;

- оцінку ефективності використання фінансових ресурсів у сфері освітніх інновацій із застосуванням інтегрального оцінювання та виділенням факторів, що знижують результативність фінансування;

- обґрунтування ризик-орієнтованого підходу до управління фінансовими ресурсами у сфері освітніх інновацій із визначенням ключових ризиків залучення та використання ресурсів.

У третьому розділі *«Стратегічні напрями вдосконалення механізмів фінансового забезпечення розвитку інноваційної освіти»* автором:

- оцінено можливості імплементації зарубіжних стратегій фінансування (зокрема результатоорієнтованих підходів, інструментів диверсифікації джерел, партнерських моделей), визначено бар'єри та запропоновано рекомендації щодо їх подолання;

- розроблено інтегровану багаторівневу модель механізму фінансового забезпечення інноваційної освіти на макро-, мезо- та мікрорівнях;

- запропоновано методичні підходи до оцінювання ефективності та моніторингу фінансування інноваційної освіти на основі KPI-панелей та інструментарію прозорого управління.

Загалом висновки та рекомендації дисертації є належно аргументованими, впливають із логіки дослідження і підтверджуються використаними методами та інформаційною базою.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота їх викладу в наукових працях

Наукова новизна роботи сформульована коректно та має прикладну спрямованість. Погоджуючись із визначеними автором положеннями, слід виокремити такі найбільш вагомі результати.

У роботі вперше:

- розроблено інтегровану багаторівневу модель механізму фінансового забезпечення інноваційної освіти (макро-, мезо-, мікро-), що системно поєднує державні, регіональні та інституційні фінансові потоки в єдиний

керований контур із вбудованими механізмами зворотного зв'язку на основі KPI-моніторингу та використання інформаційних систем управління освітніми даними (EMIS), а також із визначенням мезорівня як ключового «адаптаційного хаба».

Удосконалено:

- системний підхід до управління фінансовими ресурсами у сфері освітніх інновацій через інтеграцію ризик-орієнтованих процедур і фінансової оцінки ризиків;

- методологічний підхід до діагностики готовності системи фінансування інноваційної освіти на основі поєднання GAP-аналізу з пріоритезацією виявлених розривів для формування дорожньої карти реформ;

- комплексну систему оцінювання ефективності фінансових механізмів (із застосуванням методу зважених інтегральних балів) для виявлення диспропорцій і визначення напрямів корекції політики;

- механізм результатуюорієнтованого розподілу ресурсів на мікрорівні (для закладу освіти/наукової установи) шляхом розвитку формульного фінансування та стимулювання досягнення вимірюваних результатів.

Набули подальшого розвитку:

- теоретичні засади фінансового забезпечення інноваційної освіти (уточнення функцій і структури, а також понятійного апарату);

- підхід до оцінки ефективності використання фінансових ресурсів із включенням фінансово-економічних, інноваційних, технологічних і соціально-стратегічних компонентів;

- класифікація механізмів фінансування за джерелами, рівнями та інструментами;

- методичний підхід застосування фінансово-економічного інструментарію для оцінювання ефективності та моніторингу фінансування інноваційної освіти.

Апробація результатів здійснювалася на чотирьох міжнародних науково-практичних конференціях (м. Київ, 2023; м. Київ, 2024; м. Київ, 2024; м. Львів, 2025). За темою дисертації опубліковано 8 праць, з них 4 статті у фахових виданнях України та 4 публікації у матеріалах конференцій.

У наукових працях здобувача послідовно висвітлено теоретико-методологічні засади формування конкурентоздатності випускників та закладів освіти, а також розкрито роль інноваційної освіти як чинника розвитку людського капіталу. Значна частина публікацій присвячена аналізу сучасного стану фінансового забезпечення інноваційної освіти в Україні, виявленню ключових тенденцій, проблем і перспектив її фінансування. Окремо обґрунтовано сутність, функції та механізми фінансового забезпечення інноваційної освіти, а також запропоновано напрями вдосконалення інструментів фінансування з урахуванням потреб модернізації освітньої сфери. У матеріалах конференцій акцентовано увагу на прикладних аспектах: використанні цифрових технологій у підготовці конкурентоспроможних випускників, методології індексного оцінювання професійної конкурентоспроможності та системному управлінні підготовкою здобувачів освіти. Загалом публікації відображають логіку дисертаційного дослідження, забезпечують апробацію його основних положень і підтверджують наукову самостійність автора.

Практичне значення і впровадження одержаних результатів дослідження

Практичне значення результатів полягає у можливості їх використання для підвищення ефективності управління фінансовими потоками інноваційної освіти, обґрунтування програм реформування, запуску пілотних проєктів результаторієнтованого фінансування, впровадження КРІ-моніторингу та підвищення прозорості використання коштів.

Результати дисертації прийнято до впровадження у діяльність таких закладів та установ (за довідками, наведеними в роботі):

1. Національна академія аграрних наук України, Київський аграрний університет (м. Київ) – довідка № 208 від 30 вересня 2025 року;
2. Приватний вищий навчальний заклад «Університет новітніх технологій» (м. Київ) – довідка № 269/1 від 02 жовтня 2025 року;
3. ПрАТ «ВНЗ “Міжрегіональна академія управління персоналом” (м. Київ) – довідка № 4072 від 02 жовтня 2025 року;

4. Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку (м. Одеса) – довідка № 04-10/50 від 09 жовтня 2025 року.

Оцінка ідентичності анотації та основних положень дисертації

Аналіз змісту дисертації та її анотації засвідчує їхню узгодженість щодо формулювання мети, об'єкта, предмета, завдань дослідження, основних положень наукової новизни, висновків та практичних рекомендацій. Анотація коректно відображає логіку дослідження, методичний інструментарій і результати, не містить тверджень, відсутніх у тексті дисертації.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація Руслана Івановича Литовченка за змістом, структурою, рівнем обґрунтованості висновків і науковою новизною є завершеним дослідженням та відповідає спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок».

Робота складається зі вступу, трьох розділів і висновків, має загальний обсяг 230 сторінок, містить 40 таблиць і 14 рисунків, список використаних джерел включає 202 найменування. Текст викладено державною мовою з дотриманням наукового стилю, основні результати сформульовані чітко та логічно.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Позитивно оцінюючи результати дослідження та їх практичну спрямованість, доцільно відзначити окремі дискусійні аспекти, які можуть стати предметом подальших наукових розвідок:

1. Запропонована багаторівнева модель фінансового забезпечення є концептуально цілісною, однак у перспективі доцільно посилити її прикладний компонент через формалізацію вимог до даних (якість, повнота, періодичність) для KPI-панелей та EMIS-контурів, оскільки в українських умовах саме дефіцит достовірних даних часто обмежує результативність управлінських рішень.

2. Результатоорієнтовані механізми (Pay-for-Results, KPI-зв'язане фінансування) потребують детальнішого розгляду в частині запобігання

викривленню стимулів (ризик «підганання» під показники, витіснення важковимірюваних результатів), а також у частині інституційного аудиту показників і процедур верифікації.

3. Диверсифікація джерел фінансування (ендаументи, гранти, партнерські інструменти) у роботі переконливо обґрунтована, водночас було б корисно глибше розкрити правові та податкові передумови розвитку ендаумент-практик та механізмів державно-приватного партнерства саме для інноваційної освіти.

4. Ризик-орієнтований підхід до управління ресурсами є важливим здобутком роботи; разом із тим у подальших дослідженнях доцільно розширити сценарне моделювання ризиків (з урахуванням тривалих кризових станів і нерівномірності регіонального розвитку) та оцінку стійкості моделі для закладів освіти різних типів і масштабів.

Зазначені зауваження мають переважно дискусійний характер і не знижують загальної високої оцінки наукового рівня дисертації.

Загальний висновок та оцінка дисертації

Дисертаційна робота Литовченка Руслана Івановича на тему «Механізми фінансового забезпечення розвитку інноваційної освіти у контексті підготовки конкурентоздатних фахівців» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, у якому розв'язано важливу науково-прикладну проблему удосконалення фінансових механізмів розвитку інноваційної освіти на основі інтегрованого багаторівневого підходу, результатієорієнтованих інструментів та ризик-орієнтованого управління ресурсами.

Представлена до захисту дисертаційна робота Руслана Івановича Литовченка відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 283 від 03.04.2019 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом

Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р. та № 502 від 19.05.2023 р.).

За актуальністю теми, ступенем обґрунтованості, науковою новизною, практичною значущістю результатів, а також за обсягом і характером апробації та публікацій дисертація відповідає встановленим вимогам до робіт на здобуття ступеня доктора філософії, а її автор Литовченко Руслан Іванович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок».

Офіційний опонент:

доцент кафедри обліку,
оподаткування та бізнес управління
Університету Григорія Сковороди в Переяславі,
кандидат економічних наук, доцент

ПІДПИС Л. М. Яременко
Засвідчую:
Нач. ВК

І. В. Кірюченко